

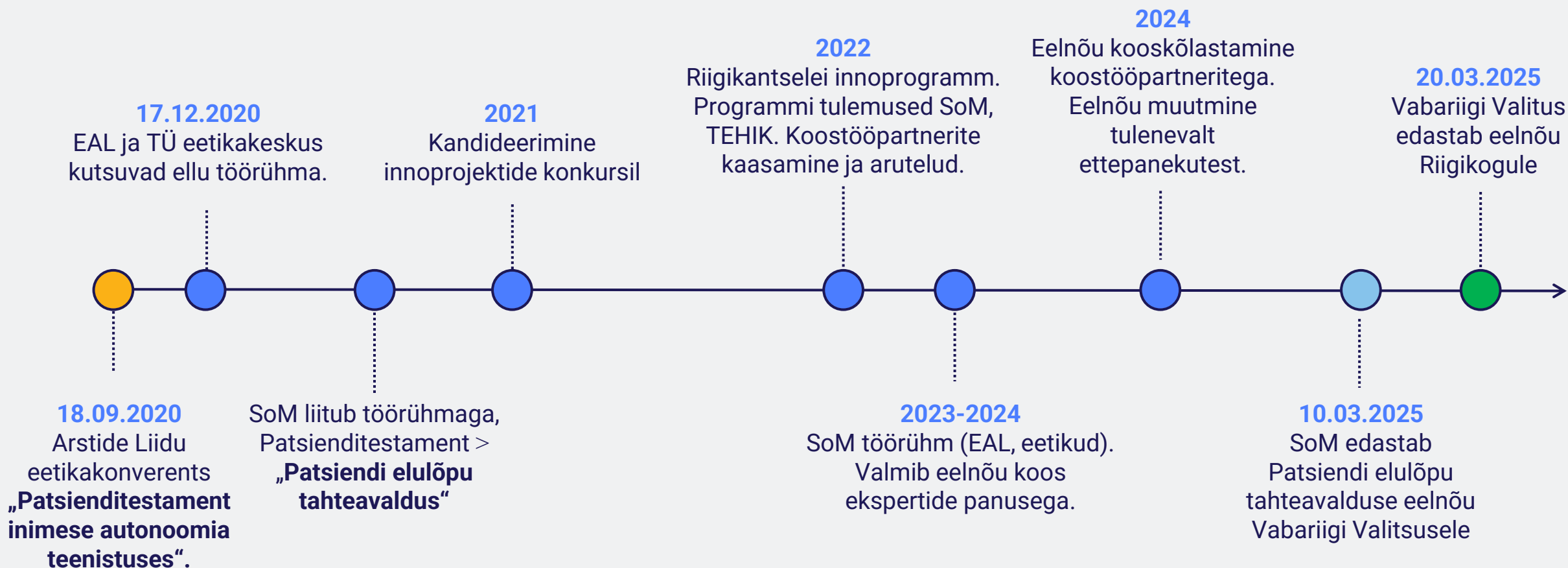
Patsiendi elulõpu tahteavalduse eelnõu

Sotsiaalministeerium

SOTSIAALMINISTEERIUM

Patsiendi elulõpu tahteavalduse eelnõu teekond

Mis on elulõpu tahteavaldus?

Mis see on?

- Eesmärk on suurendada patsiendi autonoomiat ja väärikat kohtlemist.
- Inimese enda juhised tervishoiutöötajatele, kui kaugele võib minna elu pikendamisel, kui ta ise ei ole enam otsusevõimeline.
- Kättesaadav tervise infosüsteemis.
- Inimene määrab ette, millistest tervishoiuteenustest ta loobub või nõustub saama, kui kaotab otsusevõime.
- Tahteavaldus peab olema konkreetne ja sisaldama selgeid juhiseid, et tervishoiutöötajad saaksid seda üheselt mõista ja rakendada.
- Regulatsioon tugineb Saksamaa eeskujule.

Kes saab koostada?

- Täisealised teo- ja otsusevõimelised isikud saavad vabatahtlikult koostada.
- Piiratud teovõimega täisealised võivad koostada, kui arst hindab nad otsusevõimeliseks.

Mida see tähendab?

- Tahteavalduses peab olema selgelt kirjeldatud konkreetne olukord (näiteks ravimatu haiguse lõppstaadium) ja sellele vastavad ravisoovid, sealhulgas elustamine, intensiivravi, kunstlik toitmine ja vedeliku manustamine infusioonina või muud konkreetsed ravimeetmed, mida inimene soovib või millest ta loobub.
- Isiku tahteavalduses kirjeldatud olukord ning kliiniline olukord peavad ühtima.

Koostamine ja arsti nõustamise kohustuslikkus

Põhimõtted	Tunnistaja/usaldusisik	Arsti nõustamine	Vormistamine ja kättesaadavus
<ul style="list-style-type: none">• Vabatahtlik – inimene saab ise otsustada, kas koostada.• Igal ajal muudetav ja tühistatav.	<ul style="list-style-type: none">• Patsient saab soovi korral kaasata usaldusisiku, kes kaitseb tema huve otsusevõimetusse seisundisse sattudes.• Tunnistaja kaasatakse, kui isik ei suuda ise allkirja anda.	<ul style="list-style-type: none">• Esmakordsel koostamisel kohustuslik.• Arst selgitab ravist loobumise võimalusi ja tagajärgi, tagades teadliku otsuse.	<ul style="list-style-type: none">• Tervise infosüsteemis digitaalselt.• Erijuhtudel paberil, kui inimene ei ole digipädev – tervishoiutöötaja sisestab infosüsteemi.• Masinloetav ja nähtav kõigile tervishoiutöötajatele.• Tagab kiire ja ühtse ligipääsu elulõpu tahteavaldusele.

Lahendused erinevatele sihtrühmadele

Persona

- **Jane** saab täita tahteavalduse elektrooniliselt terviseportaalis ja anda digiallkirja.
- **Endel**, kellel puuduvad digioskused, täidab dokumendi arsti juures ja allkirjastab paberil.
- **Milvi**, kes ei ole füüsiliselt võimeline allkirjastama, vajab tunnistajat, kes kinnitab tema tahte ja allkirjastab tema ees.

Tahteavalduse sisu

Mida see peab sisaldama?

- Selged juhised, millistes olukordades ja millistest tervishoiuteenustest loobutakse ning milliseid lubatakse.
- Võimalus loobuda kõigist meditsiinilistest sekkumistest.

Miks see on oluline?

- Tagab tervishoiutöötajatele üheselt mõistetava juhise.
- **Ei ole seotud eutanaasiaga**, vaid võimaldab loobuda elusäilitavast ravist, kui see on inimese jaoks vastuvõetamatu. Eesmärk on vältida asjatuid kannatusi ja säilitada inimese kontroll enda elu lõpu üle, kui ta on otsusevõimeline.

Näide sõnastusest:

„Kui olen ravimatu, surmaga lõppeva haiguse lõppstaadiumis, isegi juhul, kui surma täpne aeg ei ole ette näha, soovin, et elustamiskatseid ei tehtaks.“

Elulõpu tahteavalduse rakendamine

Millal rakendatakse?

- Kui patsient on kaotanud otsusevõime ning tema kliiniline seisund vastab tahteavalduses kirjeldatud olukorrale.

Kuidas otsustatakse?

- Otsused tehakse patsiendi varem väljendatud tahte põhjal, kui see kattub tekkinud kliinilise olukorraga.
- Kui patsiendi tahe ei ole selge või olukord ei vasta tahteavaldusele, siis seda ei rakendata.

Kes rakendab?

- Arst või kiirabiõde juht.
- Hooldekodudes saab kiirabiõde juht tagada tahteavalduse järgimise ka siis, kui arsti või õde pole püsivalt kohal.

Juriidika

- Elulõpu tahteavaldust saab käsitleda nii tahteavaldusena kui nõusolekut välistava asjaoluna.
- Tahteavaldus – tagajärje kaasatoomisele suunatud tahte väljendus.
- Õigushüve – elu ja tervise – rikkumine on õigusvastane, va kui inimene on ise sellega nõus ehk annab nõusoleku.
- Põhiseaduse § 19 annab isikule õiguse enda tervise üle ise otsustada.

TTKS ja VÕS regulatsioon

Põhiprintsiibid

- TTKS alusel koostatud elulõpu tahteavaldus on tervise infosüsteemis kättesaadav ja koostamine nõuab arsti nõustamist. Lisanduvad soovi korral tunnistaja ja usaldusisiku institutsioon.
- VÕS alusel saab samuti patsient enda tahtet väljendada ning TTKS regulatsioon ei välista seda.
- TTKS alusel tekib õiguskorda elulõpu tahteavaldus, VÕS alusel saab lihtsalt tahtet avaldada. Tahte avaldamise õigust ei saa ära võtta tulenevalt vabast autonoomiast.
- Arst peab lähtuma patsiendi viimasest teadaolevast tahtest.

Regulatsioonide erisused

- TTKS loob ühtse ja selgelt rakendatava dokumendi, mis on tervishoiutöötajatele arusaadav ning sisaldab vorminõudeid ja arsti nõustamist.
- VÕS säilitab üldise võimaluse avaldada enda tahtet seoses tervishoiuteenustega, kuid ei sätesta selgeid vorminõudeid ega nõua arsti nõustamist.

Arsti vastutus

- Tervishoiuteenuse osutaja kohustuslik vastutuskindlustus.
- Lepingu rikkumise kahju on mõeldav. Samuti käsundita asjaajamisest tulenev kahju.
- Mitte mingil juhul ei ole tegu karistusõigusliku vastutusega, kui arst jätab tahteavalduse rakendamata.
- *Case by case*

Vajalikud IT arendused elulõpu tahteavalduse täitmiseks terviseportaaalis

- TEHIK-u eelhindamise põhjal on IT arenduste maksumus ca 400 000 eurot, sellest: 41 529 eurot on SoM eraldanud TEHIK-ule IT ärianalüüsi koostamiseks (määratleda nõuded ja tehnoloogilised lahendused). Algas august 2025.
- Ülalpidamis- ja hoolduskulu terviseportaaalis on 20 000 eurot aastas.

Kokkuvõte ja jõustumine

Seadus on ühiskondlik kokkulepe, kompromiss, mis saavutatakse erinevate poolte, kes esindavad enda huvisid ja nägemust, vahel.

Elulõpu tahteavalduse eelnõu kulgemine on selle parim näide. Sotsiaalministeerium sai idee väljastpoolt avalikku sektorit, kaasasime, arvestasime ning tegime igakülgset koostööd huvigruppide ja teiste asjaosalistega.

Seadus jõustub 1. jaanuaril 2027. aastal, tagades piisava aja IT-arenduste lõpuleviimiseks, arstide koolitamiseks ja avalikkuse teavitamiseks.

